

Сопоставительное описание русского и белорусского языков: Морфология / А. Н. Булыко, И. В. Войнич, Т. В. Кузьменкова и др. Минск: Наука і тэхніка, 1990. 336 с.

У апошні час у айчынным мовазнаўстве з'явілася пэўная колькасць работ, прысвечаных супастаўляльна-тыпалагічнаму апісанню граматычных сістэм рускай і беларускай моў. У асноўным навуковыя даследаванні ў гэтай галіне ставяць мэту вызначыць рысы падабенства і адрознення на ўзроўні супастаўлення знамянальных і службовых часцін мовы. Рэцэнзуемая манаграфія ў адрозненні ад існуючых лінгвістычных прац па супастаўляльнай граматыцы блізкароднасных моў дэталёва і грунтоўна характарызуе руска-беларускі граматычны паралелізм на базе асноўных марфалагічных катэгорый імён і дзеясловаў (катэгорыі роду, ліку, склону назоўнікаў, прыметнікаў, займеннікаў і лічэбнікаў, катэгорыю адушаўлёнасці-неадушаўлёнасці назоўнікаў, катэгорыю ступеней параўнання прыметнікаў і прыслоўяў, катэгорыі роду, ліку, трывання, ладу, стану і асобы дзеясловаў). Аўтары калектыўнай навуковай працы слухна свяджаюць, што даследаванне не ставіць асноўнай мэтай даць вычарпальнае супастаўляльнае апісанне марфалагічных сродкаў у рускай і беларускай мовах, а абмяжоўваецца супастаўляльным аналізам у сінхронным плане дзевяці аднайменных марфалагічных катэгорый у розных часцінах мовы (с. 7). У даследаванні не толькі поўна вызначаюцца спецыфічныя асаблівасці марфалагічных сістэм блізкароднасных моў, але і падрабязна апісваецца развіццё гэтых сістэм. Да таго ж аўтарамі па магчымасці ўлічана ўсё тое, што зроблена папярэднімі даследчыкамі ўсходнеславянскіх моў.

Вырашэнне дадзенай задачы магло весціся шляхам простага параўнання кожнай марфалагічнай з'явы ў дзвюх

мовах. Але ў манаграфіі прыняты іншы падыход. Кожная марфалагічная катэгорыя імён і дзеясловаў разглядаецца асобна ў рускай і беларускай мовах (адступленне ад гэтай агульнай схемы не зроблена ні ў адным выпадку). Пры такой падачы матэрыялу лепш удаецца паказаць сістэмны характар марфалагічных з'яў у кожнай мове. Пры гэтым агульныя тэндэнцыі знаходзяцца ў цэнтры ўвагі аўтараў развіцця марфалагічных катэгорый манаграфіі. Для даследавання выкарыстаны багаты ілюстрацыйны матэрыял, зафіксаваны ў шматлікіх тлумачальных і перакладных руска-беларускіх слоўніках, у творах мастацкай літаратуры, у гутарковай мове.

Калектыў аўтараў разглядае канкрэтныя задачы: 1) выяўленне ўнутраных сувязей і залежнасцей паміж часцінамі мовы; 2) апісанне не толькі адвольных форм, але і асаблівасцей сродкаў выкарыстання катэгарыяльных значэнняў.

Кніга пакідае цэласнае ўяўленне пра сістэму марфалогіі рускай і беларускай моў.

Да недахопаў працы можна аднесці няроўнасць яе стылю. У паасобных раздзелах разам з асвятленнем пытанняў, якія закранаюць пункты гледжання на тую ці іншую граматычную катэгорыю, хацелася б бачыць іх крытычны аналіз і абгрунтаванне асабістых пазіцыяў.

Адзначаныя недахопы не зніжаюць тэарэтычную і практычную каштоўнасць кнігі, якая можа быць адрасавана навуковым супрацоўнікам, выкладчыкам, што чытаюць спецкурсы, вядуць спецсемінары па праблемах руска-беларускага двухмоўя. Манаграфія таксама можа выкарыстоўвацца ў якасці тэарэтычных і лінгвадыдактычных асноў навучання рускай мове вучняў беларускіх школ.

І. І. Кобыш,
П. М. Чайкун